

A romantika korában volt szokásos a múlt dicsőségére hivatkozni, a hajdanvolt régi szép időkön merengeni. "Bús düledékeiden Husztnak romvára megállék..." Ki ne ismerné himnuszunk költőjének sorait. Valóban dicsőséges volt

Szondi György drégelyi,

vagy

Zrínyi Miklós szigetvári

helytállása. Az eгри csillagokról nem is beszélve... De jött a gonosz labanc, s lerombolta várainkat, nehogy - általában bukott szabadságharcos - elődeink védelmet találhassanak falaik között. Bezzeg a szerencsésebb nyugati országokban másképpen alakult a történelem, véli a művelt magyar olvasó.

A magyar várépítészet kezdetei legalább ezer évre nyúlnak vissza

A valóság ennél azonban jóval összetettebb. A magyar várépítészet kezdetei legalább ezer évre nyúlnak vissza. Már az állam megszervezésekor is várak körül hozták létre a középszintű igazgatási egységeket, a vármegyéket. A megye eredetileg egy-egy várhoz tartozó körülhatárolt terület volt. Tehát Vasvár megyéje Vas vármegye, Szabolcs vár megyéje Szabolcs vármegye és így tovább... Biztosan tudjuk, hogy már a korai Árpád-korban sem csak a megyeközpontokban voltak várak. A magánvárak építése aztán a 13. században kapott igazán nagy lendületet. Sokáig úgy vélték, hogy ebben a Batu kán vezette 1241/42-es mongol invázióknak lett volna inspiráló szerepe. Ma már nem így látjuk, a tatárjárás nem jelentett igazán éles választóvonalat. A vihar elvonulta után ugyanúgy folytatódott az élet, mint ahogyan előtte zajlott.

A nagyjából 1270-1320 közötti fél évszázadban Magyarország teljes anarchiába süllyedt, a területi felaprózódás veszélye fenyegette. Ekkorra tehető a mára elfelejtett történetű kisebb várak tömeges pusztulása. Egy részüket a kiskirályok (oligarchák) semmisítették meg, másik részük pedig a tartományúri rendszer felszámolását jelentő ország-egyesítő harcoknak eshetett áldozatául.

A késő középkor jelentős része békés körülmények között zajlott, de bizonyos belső konfliktusoktól mégsem volt mentes. Ez a körülmény az Anjou-kor végétől szükségessé tette, hogy a vidéki nemesség lakóhelyeit újra megerősítse. Ez a középkori kastélyok születésének időszaka.

A mohácsi vészt követően aztán az ország belső területének várai igazi honvédelmi szerepet kaptak. Megszervezték a végvári rendszert, a tüzérségi harc követelményeinek megfelelő védművekkel látták el az addig igazából nem komoly katonai támadás ellen kiépített várakat, kastélyokat. A köztudat elsősorban ennek a korszaknak, a klasszikus várháborúk korának alapján vélekedik a várak szerepéről. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni, hogy ez a korábbi korszakokra nem vetíthető automatikusan vissza. Ma már a várakra nem csak mint védelmi célú épületekre gondolunk. Rendeltetésük szerint legalább annyira lakóhelyek, gazdasági-birtokigazgatási és kulturális központok is voltak.

A korszerű erődök egészen a 19. század végéig épültek tovább, ám a tüzérség fejlődése ezeket is gyorsan elavulttá tette. Jelképes dátumként talán Bosznia megszállását, 1878-at lehet megnevezni a magyar várak aktív kora záróakkordjaként. Az osztrák-magyar csapatok ekkor szabadították fel az utolsó török megszállás alatt volt egykori magyar várakat. Hangsúlyozni kell azonban, hogy amikor magyar várakról beszélünk, akkor a régi Magyarország területének várait értjük. A váraknak nem volt etnikai jellegük, hisz hazánk a kezdetektől soknemzetiségű európai királyság volt. A várak ma már kulturális örökségünk részei, ideális kirándulási célpontok, ahol sokat tanulhatunk múltunkról is.

Dénes József

Forrás: magyar-varak.hu

Ajánlom még: [wikipedia](https://en.wikipedia.org/)